

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
НАЦИОНАЛНА СЛУЖБА ЗА РАСТИТЕЛНА ЗАЩИТА

София 1040 Бул. "Христо Ботев" № 17 тел : +359 2 9173 702, 953 41 16 , факс. +359 2 952 09 87 ,
e-mail: gen.director@nsrz.government.bg

Б Ю Л Е Т И Н

за поява, разпространение, плътност, развитие, степен на нападение,
начини и средства за борба с вредителите по земеделските култури
за периода от 01 до 31 март 2010 година

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Фенофази : "3-ти лист – масово братене"

Основни вредители за периода:

- *Обикновена полевка*
- *Обикновен житен бегач*
- *Брашнеста мана*
- *Борба с плевелната растителност*

Обикновена полевка

Състоянието на популациите на обикновената полевка през есенно-зимния период на 2009 година, потвърди прогнозата за масово намножаване на неприятеля в Централната част на Дунавската равнина и Лудогорието, Северозападна България, Добруджа, Югоизточните части на страната и полетата в Западна България. Плътността в Северна България се очерта най-висока в централната част и относително по-ниска към северните и южните райони.

Към края на месец ноември 2009 г. в повечето региони на страната бяха отчетени от 2-3 до 5-8 броя активни колонии на декар, което е около и над приетия праг на икономическа вредност за есента. Най-висока плътност беше

констатирана в регионите на Варна, В.Търново, Враца, Монтана, Плевен, Русе, Разград, Търговище, Ст.Загора и Шумен.

Необходимо е да се провеждат редовни обследвания на площите с есенници за оценка състоянието на популациите след зимните месеци. Да се обърне особено внимание на площите с монокултурно отглеждане и такива с предшественици слънчоглед и царевица. При констатиране на нападение над **ПИБ – 1 брой акт.кол/дка**, е необходимо своевременно прилагане на разрешени родентициди.

Житен бегач

Редовно да се извършват наблюдения за плътността и вредоносната дейност от ларвите на неприятеля. Да се обърне особено внимание на изостаналите във фенологичното си развитие късни посеви и тези на "повторка" и при отчитане на плътност над **ПИБ - 5 бр.ларви/кв.м при пшеница и 6 бр.ларви/кв.м при ечемик**, да се пристъпи към третиране с разрешените инсектициди.

Брашнеста мана

Още през есента на 2009 година в отделни по-гъсти посеви с пшеница в регионите на В.Търново, Враца, Монтана и Плевен бяха отчетени прояви на болестта. В региона на

В.Търново беше установена до 15% степен на нападение.

Да се извършват редовни наблюдения на посевите, тъй като с възстановяване на активната вегетация и повишаване на температурите през пролетните месеци ще се създадат условия за развитие на брашнестата мана, особено в по-гъстите посеви и тези на “повторки”.

Борба с плевелите

През м.март се очаква да започне кампанията по прилагането на вегетационните хербициди при есенниците, като поради различните фази на развитие на отделните посеви е необходимо да се подхожда много внимателно при избора на хербициди. Да се изхожда от вида и степента на заплевеляването, фенофазата на посева и на плевелите. Да се спазват всички изисквания по правилното и безопасно приложение на хербицидите.

РАПИЦА

Фенофаза: “розетка”

Обикновена полевка

През есенно-зимния период на 2009 година в посевите с рапица в повечето региони на страната беше установена плътност от неприятеля от 2 до 6 бр.акт.кол./дка. По-силно нападение беше констатирано в регионите на Шумен, Плевен и Ст.Загора.

За недопускане на повреди с икономическо значение, е необходимо да се провеждат редовни обследвания на посевите и при установяване на **над 2 бр.акт.кол./дка** да се изведе своевременна химична борба.

ТЮТЮН

Разсадопроизводство

Отглеждането на здрав, изравнен и добре развит тютюнев разсад изисква правилно съчетаване и своевременно приложение на редица агрохимически и растителнозащитни мероприятия.

Основни вредители за периода:

- ***Сечене и черно кореново гниене***
- ***Див огън***
- ***Кафяви листни петна***
- ***Тютюнев трипс***
- ***Борба с плевелната растителност***

Сечене

Болестта се причинява от почвообитаващи гъби от род Питиум, Фузариум и Ризоктония и се развива от засяване до месец след поникването. Засяга младия разсад още при поникването, като кълновете загиват преди или непосредствено след показването им над почвата. При по-напреднали в развитието си растения, болестта се проявява в основата на стъблото, до почвената повърхност. Растенията полягат като посечени, увяхват и загиват.

Черно кореново гниене

Разсадът е чувствителен на заразяване след фенофаза “кръстосване”, при висока почвена влажност, хладно време и азотно торене. Патогенът напада корените на растенията, които добиват жълт, нездрав вид, поради недостатъчно приемане на вода и хранителни вещества. Корените закърняват и се покриват с черни порезни участъци от мъртва тъкан.

За ограничаване на двете болести не трябва да се допуска:

- сеитба на семената в преовлажнена и много богата на органично вещество почва;
- дълбока и гъста сеитба;
- висока температура (25⁰C);
- обилно азотно торене.

Химичната борба се води чрез поливане на почвата или пръскане на растенията с разрешени фунгициди с профилактично, системно и лекуващо действие.

Кафяви листни петна (алтернария)

Болестта успешно се развива в лехите. Върху листата на растенията се появяват черно-кафяви петна с воднист вид. При благоприятни за развитието на гъбата условия болестта обхваща цялото растение, то загива и се покрива с маслено-кафяв налеп.

Див огън

Една от най-опасните бактериални болести по тютюна. Върху съвсем млад разсад признаците могат да се объркат с тези на сеченето. Разликата е, че при болестта див огън листата се стопяват, растенията изглеждат като попарени с гореща

вода. Болестта се явява на хармани, които нарастват и опустошават цели лехи. Върху по-развития разсад по листата първоначално се наблюдават кръгли, жълти петна, които нарастват и могат да се слеят. В центъра се появяват кафяви точки от некротична тъкан с рязко ограничен от здрава тъкан жълт ореол.

За борба да се използват разрешените медсъдържащи фунгициди.

Тютюнев трипс

Прегледите за откриване на неприятеля трябва да се извършват, като заедно с лехите се обследва и плевелната растителност около разсадопроизводните участъци. Вниманието да се насочва към предпочитаните от трипса плевели – *глухарче, магарешки трън, коприва, овчарска торбичка*, както и към култури с ранна вегетация – люцерна, лук и чесън за зелено в съседство с тютюневите лехи. При наличие дори и на единични екземпляри да се третират лехите и площите около тях с някои от разрешените инсектициди.

Борба с плевелната растителност

В ранните фази от развитието тютюневите растения са особено чувствителни на конкуренцията на плевелите. Проблемни плевели при разсадопроизводството са късните пролетни плевели - *татул, тученица, видове щир, балур, троскот, видове коирява* и др. Бавното поникване на тютюна и бързото, изпреварващо поникване на плевелите, налага провеждането на комплекс от мерки, най-важни, от които са следните: осигуряване на сеитбообръщение на площите, където се разполагат разсадните лехи, избор на почисти от плевели площи. Широко приложение намират селективните хербициди, които се прилагат преди или веднага след сеитбата на семената.

ЗЕЛЕНЧУКОВИ КУЛТУРИ

Разсадопроизводство

Основни вредители за периода:

- *Сечене на разсада*
- *Попово прасе*
- *Листни въшки*

Сечене на разсада (домати и пипер)

При по-гъстия, изнежен разсад, отглеждан при по-висока температура и влажност, в основата на стъблото се развива мокро петно, на мястото на което стъблото загива. След установяване на болестта заразени растения се отстраняват. Високите температури, засушаването и прегряването на почвената повърхност може да предизвикат т.н. *лъжливо сечене*,

при което в областта на кореновата шийка и малко над нея стъблото изтънява като конец и растението поляга. Поразените участъци са сухи.

Попово прасе

Срещу неприятеля се използват разрешени готови примамки, приложени площно (при разсади) и редово от двете страни на растенията (на полето).

Листни въшки

Листните въшки са вектори на опасни вирусни болести, поради което е необходимо ранното им откриване и своевременна борба.

При установяване дори и на единични екземпляри в лехите с разсада, незабавно се третира с някои от разрешените за употреба инсектициди. Последното третиране се извършва непосредствено преди изнасяне на разсада на полето.

КАРТОФИ

Борба с плевелите

Проблемни плевели при картофите са *паламида, троскот, пирей, фасулче, бутрак, казашки бодил, балур, троскот и поветица*. За борба срещу видовете едногодишни житни и широколистни плевели да се използват разрешените хербициди, внесени след засаждане, преди поникване на културата.

ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Основни вредители за периода:

- *Огнен пригор по овощните култури*
- *Струпяване по ябълката и крушата*
- *Ранно кафяво гниене*
- *Сачмянка по костилковите*
- *Хоботници по семкови и костилкови*
- *Листни въшки*
- *Анарзия*

СЕМКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

ЯБЪЛКИ И КРУШИ

Фенофаза: “набъбване на пъпките”

Огнен пригор по овощните култури

Огненият пригор е силно инфекциозна болест, предизвикваща бързо загиване на заразените растения. Най-голямо икономическо значение има при производството на плодова продукция от круша и ябълка. Разпространението на бактерията се извършва по механичен начин, чрез водните капки, вятъра, чрез насекомите по време на опрашването и чрез птиците. Патологичният процес се развива най-интензивно при температура на въздуха над 18⁰С и при условия на висока атмосферна влажност в периода на цъфтеж. Високите норми азотни торове провокират силно развитието на заразата. По време на цъфтежа цветовете, съцветията и младите връхни летораста на заразените растения внезапно увяхват и некротират.

След задължителното есенно пръскане на нападнатите от болестта насаждения, е необходимо да се проведе и ранно пролетно третиране с бордолезов разтвор: 0,1%.

Струпяване по ябълката и крушата

Първичните заразявания се осъществяват от аскоспори, които не узряват едновременно и заразявания могат да продължат 7 до 9 седмици. По младите листа се появяват закръглени хлоротични (мазни) петна, които по-късно се покриват със зеленосив налеп. Силата на заразата зависи от времето на навлажняване и температурата на въздуха.

За максимално ограничаване на първичните инфекции от аскоспори е необходимо да се проведат ранни предпазни третирания от фенофаза “зелен конус” до фенофаза “миши уши” с разрешените фунгициди.

Обикновена крушова листна бълха

Вредят ларвите и нимфите, като смучат сок от пъпките, цветните части, листата и плодовете на крушата. Ларвите отделят медена роса, по която се заселват чернилни гъби. Неприятелят пренася

причинителя на микоплазмена болест, предизвикваща закръняване и загиване на крушовите дървета.

Борба се провежда, при задържане на температурите над 5⁰С и при надвишаване прага на икономическа вредност: **1 възрастно и 8 – 10 бр.яйца на 8 – 10 торбести клонки.**

Хоботници по ябълката и крушата (ябълков златист, ябълков цветопробивач, червенокрил плодов и крушов пъккопробивач)

Тези неприятели напускат местата на зимуване при средна дневна температура над 8⁰С, а ларвите на крушовият пъккопробивач се излюпват и по-рано.

Вредят възрастното насекомо и ларвата. Бръмбарите унищожават плодните и листни пъпки, ларвите - цветните части на плодните пъпки, цветовете и плодчетата.

Борбата се извежда при отчитане на:

- **4 – 6 бр./дърво, възрастни – за ябълков цветопробивач**
- **2 – 3 бр./дърво, възрастни – за ябълков златист и червенокрил плодов хоботници**

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

Фенофаза: “набъбване-разпукване на пъпките”

От набъбване до разпукване на пъпките да се проведе пръскане на всички костилкови с медсъдържащи фунгициди за борба с **ранното кафяво гниене, сачмянките, кривули по сливата, къдравост по прасковата и др.**

Срещу **къдравостта по прасковата** може да се приложат и някои от

медсъдържащите продукти, разрешени за борба с този патоген. Препоръчително е да се проведе и още едно третиране след 10 дни с фунгициди с други активни вещества, разрешени за борба срещу къдравостта.

Ранно кафяво гниене

Причинителят на болестта е “хладолюбива” гъба. Тя се развива и през зимата, в дните с положителна температура на въздуха, образувайки нови спори. Болестта се проявява под две форми: **“опожаряване на цветовете и изсъхване на леторастите”** и **“гниене на плодовете”**.

Борбата се провежда по схема, като първото третиране е във фенофаза “цветен бутон” с разрешените за целта фунгициди.

Сачмянки по костилковите

По листата се развиват дребни, пурпурночервени точки. В центъра им тъканта некротира и скоро опада. Разсейването на спорите става посредством дъжд, вятър и насекоми.

Борбата се провежда чрез превантивни третирания, като първото е във фенофаза “бял бутон”.

Черна сливова плодова оса

Вредят лъжегъсеничките, които след излюпването си се вриват в оформените плодчета и ги унищожават.

Борбата е насочена срещу възрастното преди яйцеснасяне. Провежда се при установяване на **2-3 броя осички** средно на дърво /чрез стръскване/ във фенофаза “бял бутон”.

Вишнев (черешов) хоботник

Вредят бръмбарите, като се хранят с пъпките, цветовете и листата, а ларвата изяжда ядката.

Борбата е насочена срещу възрастното при отчитане на **3 броя хоботници на 10 клонки/ дърво (чрез стръскване).**

За борба със **зимуващите стадии на неприятелите по овощните видове (овощни акари, листни въшки, щитоносни въшки, листозавивачки, пъккозавивачки и**

др.) да се проведе третиране непосредствено преди разпукване на пъпките с регистрирано парафиново масло.

За да се постигне качествено зимно-пролетно пръскане е необходимо да се спазват следните изисквания:

- Тихо и слънчево време, с температура на въздуха над 5⁰ С;
- Добро напръскване (окъпване) на дърветата от върха до ствола.

ЛОЗЯ

Основни вредители за периода:

- **Бактериен рак**
- **Екскориоза**

Бактериен рак по лозата

Старите и изоставени лозови насаждения са основен източник на зараза.

В основата на стъблото се явяват дребни, гладки, светложълти нарасти (тумори), които бързо се развиват, разрастват и повърхността им става грапава, вътрешността – зърнеста, а цветът – тъмнокафяв. Със стареенето тъканите на туморите некротират, изсъхват и се разпадат. Често на мястото на старите тумори през следващия сезон се явяват нови или се откриват вторични на известно разстояние от старите. Тумори се наблюдават освен в основата на растенията, още и по стъблото и на мястото на присадката при облагородените лози. Болните лози имат потиснато

развитие, хлоротични листа и лесно измръзват при тежки зими. Причинител е бактерия, която се запазва в почвата, заразените растения и прониква през рани.

В плододаващи лозя, с установено заболяване, резитбата трябва да се извърши преди започване на сокодвижението, като първо се режат здравите лози, а след това болните. При извършване на резитбата инструментите да се дезинфектират след всяка лоза, като се потапят в 5% -ов разтвор на формалин;

Няма разрешени продукти за растителна защита за борба с бактериен рак по лозата.

Екскориоза

Основните симптоми се откриват по най-долните междувъзлия на леторастите като тъмнокафяви до черни некротични петна с удължена форма. Впоследствие кората в местата на петната се напуква и разкъсва. Това прави леторастите крехки и те лесно се чупят. Заразените пъпки напролет не се развиват или от тях израстват слаби летораста със силно скъсени междувъзлия и дребни, деформирани листа. Развитие на болестта се благоприятства при умерено топло време и относителна влажност на въздуха над 98-100%. Критичен за развитието на патогена е периодът от набъбване на пъпките до фаза 3-ти – 4 –ти лист.

При провеждане на резитбата, летораста с описаните по-горе симптоми да се изрязват, изнасят и изгарят.

За по-конкретна информация ползвайте Бюлетините на Регионалната служба за растителна защита по области.

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Информация за разрешените за употреба в Република България продукти за растителна защита може да получите от **“Списък на разрешените за предлагане на пазара и употреба продукти за растителна защита, регистрираните торове и подобрители на почвата”, който е публикуван на интернет страницата на НСРЗ: <http://www.nsrz.government.bg/>.**

Да се вземат необходимите мерки за опазване на пчелите от отравяне!

Във връзка с опазване на пчелите и пчелните семейства и съгласно чл. 5, ал. 1 на **Наредба №15 за мерките за опазване на пчелите и пчелните семейства от отравяне и начините за провеждане на растителнозащитни, дезинфекционни и дезинсекционни дейности** (обн., ДВ, бр.47 от 01.06.2004 год., изм. ДВ, бр.82 от 19.09.2008 г.) «Възложителят на растителнозащитна, дезинфекционна и дезинсекционна дейност е длъжен писмено да уведоми не по-късно от 5 дни преди началото на третирането за използване на авиационна техника за пръскане на растителността с продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция съответната община и съответните регионални служби за растителна защита (РСРЗ), регионални ветеринарномедицински служби (РВМС) и регионални управления на горите (РУГ)».

Съгласно чл. 9 на същата наредба «Възложителят на всяко авиационно третиране или третиране с инсектициди и вегетационни хербициди с наземна техника е длъжен да изпрати уведомително писмо по образец съгласно приложение № 1 до кмета на кметството най-малко 5 работни дни преди третирането».

Образецът на уведомителното писмо (Приложение №1) ще намерите в **наредбата**.

До всички земеделски производители:

Съгласно чл.6, ал.2 и 3 от Наредба № 15 от 3 август 2007 г. за условията и реда за интегрирано производство на растения и растителни продукти и тяхното означаване (обн. ДВ. бр. 66 от 14 август 2007 г.) са разработени, утвърдени от генералния директор на НСРЗ и издадени Ръководства за интегрирано управление на вредителите по групи култури. Ръководствата са публикувани на интернет страницата на НСРЗ: <http://www.nsrz.government.bg/>.

Допълнителна информация може да получите от експертите в НСРЗ и инспекторите от РСРЗ.

Съгласно **Наредба №15 от 3 август 2007 г.**, интегрирано производство на растения и растителни продукти може да извършва всеки земеделски производител, който е **завършил курс за интегрирано производство по програма, изготвена от акредитирани институти и висши учебни заведения в областта на растителната защита и утвърдена от генералния директор на НСРЗ.**

В тази връзка Ви уведомяваме, че са утвърдени:

- Програма за обучение на земеделски производители от Центъра за продължаващо обучение (ЦПО) към **Аграрния университет в гр.Пловдив**;
Адрес на ЦПО: гр.Пловдив, бул.»Менделеев» №12
Лице за контакти: доц.Тоня Георгиева, тел: 032/654 367, факс: 032/633 157,
e-mail: tonia@au-plovdiv.bg.
- Програма за обучение на земеделски производители от центъра за следдипломно обучение и квалификация (ЦСОК) към **Лесотехническият университет гр.София**.
Адрес на ЦСОК: гр.София, бул.»Кл.Охридски» №10.
Лице за контакти: доц. Никола Стоянов, тел. 9623953, e-mail: nickst@ltu.bg

Посочените акредитирани висши учебни заведения ще провеждат обучения на земеделски производители, кандидатстващи за интегрирано производство на растения и растителни продукти. За допълнителна информация се обръщайте към посочените лица за контакт.

Съгласно чл.8, ал.3 и чл.24з, т.2 от **Закона за защита на растенията и Наредба №104 от 22 август 2006 г. за контрол върху предлагането на пазара и употребата на продукти за растителна защита** (обн. ДВ бр.81 от 06.10.2006 г.) всички земеделски производители, които произвеждат растения и растителни продукти, са длъжни да водят следната документация:

1. Дневник за появата, развитието, плътността или степента на нападение от вредители.
2. Дневник за взетите проби от растения и растителни продукти и резултатите от анализите.
3. Дневник на проведените химични обработки и употребени торове, подобрители на почва и биологично активни вещества за всяко поле или склад.

Задължително е земеделските производители да се запознаят с горепосочените документи!

Национална служба за растителна защита напомня, че закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение за търговия с ПРЗ!

Изготвили:

Добринка Павлова – началник отдел “ОРЗ”

Петя Григорова – началник сектор “АПТ”

Кристина Стоянова – младши експерт в отдел “ОРЗ”

Брилянта Григорова – главен специалист в отдел “ОРЗ”